

Desa Tjisalak (Tjidamar, Zd.-Preanger). Eén groeiplaats in het bosch langs den rechter oever van de Tjipandak. Afstand van de kust eenige km, ongeveer zeehoogte. Eén groote knop in het begin van den Westmoeson (Oct.-Nov.) 1934.

Volgens BACKER (l. c. p. 127) is de meest Westelijk gelegen vindplaats in de buurt van de Ond. Tipar, ten Z. van Lengkong, waar destijds de heer VEERMAN, Administrateur dier onderneming, de plant ontdekte en materiaal naar BACKER opzond. Oostwaarts daarvan is de eerste vindplaats Tjisalak, waar SCHÉFFER de soort reeds in de vorige eeuw, omstreeks 1871, verzamelde.

Op grond van deze vondsten mogen wij vermoeden, dat *R. Palma* in het geheele kustgebied tusschen Pangandaran en de Djampangs op voor haar ontwikkeling geschikte plaatsen voorkomt.

De Soendaneesche naam van de bloem is *padma* of *kembang padma* (niet *patma*).

Rafflesia Rochussenii. — **Desa Tjidadap**, Palaboehan Ratoe Twee groeiplaatsen in het bergachtige terrein Westelijk van de Wijnkoopsbaai, waarvan één gelegen in secundair (eertijds afgeladand) bosch. Afstand der beide vindplaatsen van de kust enkele km, hoogte boven zee ca 200 — 300 m. Bloeiend in Oct. en Nov. 1934.

R. Rochussenii was tot nu toe alleen in het gebergte aangetroffen (zie de vindplaatsen-tabel bij COOMANS DE RUITER, l.c., p. 166).

Ook bij deze soort vond ik (naast levende) verscheidene onvolgroeide knoppen, die om onbekende redenen afgestorven waren. (Zie ook COOMANS DE RUITER, D. T. N., 22, 1933 p. 194).

Alle door mij gevonden *R.*-bloemen en -knoppen bevonden zich op onderaardsch of over de oppervlakte groeiende liaanwortels, nooit op boven den grond gelegen stengeldeelen, zooals enkele knoppen en bloemen van *R. Tuan-Mudae*, die door den heer COOMANS DE RUITER op Borneo werden gevonden en waarvan men enkele fraaie afbeeldingen aantreft in den boven geciteerden jaargang van dit tijdschrift.

Inzake de lucht, die de *Rafflesia*-bloemen gedurende hun kort bestaan (hun levensduur bedraagt slechts enkele dagen) verspreiden, ben ik het geheel met Dr JACOBSON (D. T. N., 14, 1925, p. 192) en den heer COOMANS DE RUITER (l.c.) eens, dat deze niet kan worden vergeleken met die van een in ontbinding verkeerend cadaver, zooals o.a. MjöBERG deed. M.i. vertoont zij echter, zooals ook de heer JACOBSON reeds opmerkt, wel overeenkomst met die der *Amorphophallus*-bloemen. In één geval (bij „gunstigen wind”) kon ik de „geur” (van een *R. Patma*) tot op ca 20 m nog duidelijk waarnemen.

Wat de voederliaan betreft, deze scheen mij voor de *Rafflesia*'s van de Wijnkoopsbaai en Tjidamar dezelfde (*Tetrastigma spec.*) te zijn, over de liaan waarop de *Rafflesia* te Pangandaran groeide durf ik mij niet uit te laten, aangezien ik deze destijds niet nader heb bekeken. M. BARTELS Jr.

In Memoriam Dr F. KOPSTEIN 1895 — 1939

Met groot leedwezen moeten wij melding maken van het overlijden op 44-jarigen leeftijd van Dr F. KOPSTEIN, in leven hoofd-gouvernements-arts bij den Dienst v.d Volksgezondheid. In Juli van het vorig jaar met verlof naar Nederland vertrokken, werd hij spoedig weer in Indië terug verwacht; het land, waar hij zoo zielsveel van hield en dat hij sedert 1922 met groote toewijding heeft gediend, heeft hij echter helaas niet meer mogen terugzien.

KOPSTEIN werd te Weenen geboren, studeerde aan de universiteit aldaar medicijnen doch werd reeds in zijn jongelingsjaren aangetrokken door de studie van de zoölogie, en deze belangstelling heeft hij tot het laatste oogenblik behouden. Na een studiereis door den Balkan, tijdens het uitbreken van den wereldoorlog, trok hij in 1922 naar Indië waar Ambon zijn eerste standplaats werd en van waaruit verschillende reizen door de Groote Oost werden ondernomen. Dit is misschien wel KOPSTEIN's gelukkigsten tijd geweest, want uit deze periode dateert zijn voortreffelijk en rijk met eigen foto's geïllustreerde werk „Eine zoologische Tropenreise,” dat ook in het Nederlandsch werd vertaald (1930) en waarin zijn veelzijdige belangstelling en liefde voor het levende dier zoo treffend tot uiting komen. Van Ambon trok KOPSTEIN naar Tasikmalaja, vandaar naar Bandoeng en tenslotte kreeg hij Magelang als standplaats.

De lezers van ons tijdschrift kennen KOPSTEIN als de autoriteit op het gebied van schorpioenen en reptielen, in het bijzonder als een uitmuntend slangenkenner, en niet alleen als arts doch wellicht nog meer als bioloog was zijn naam in dit verband wijd en zijd bekend. Wij behoeven zijn boekje

„De Javaansche gifslangen en haar beteekenis voor den mensch” (1930) slechts door te bladeren om te beseffen, dat hier een man aan het woord is, die zijn vak verstaat, wiens scherpe critische geest en humor de belangstelling van den lezer vasthoudt en prikkelt tot de laatste bladzijde.

Ook De Tropische Natuur droeg KOPSTEIN een warm hart toe; en al blijkt dit niet zoozeer uit het aantal zijner artikelen, dat in ons tijdschrift van zijn hand verscheen, hij was altijd bereid een Redactie terzijde de staan door het geven van zijn opinie en het beschikbaar stellen van eigen aantekeningen.

Uit eigen ervaring kennen wij KOPSTEIN's toewijding voor zijn „menagerie” te Bandoeng; al wat leefde, gevaarlijk of ongevaarlijk, werd daar bestudeerd en verzorgd en veel van zijn gepubliceerde ondervindingen op zoölogisch gebied berust op nauwkeurige waarneming van zijn levende have.

Gedurende de laatste 10 jaren van zijn werkzaam leven heeft KOPSTEIN zich hoe langer hoe meer bezig gehouden met de biologie der slangen en tal van wetenschappelijke tijdschriften bevatten publicaties hierover van zijn hand. Wij herinneren slechts aan zijn serie „Herpetologische Notizen” in „Trebua” (1929-1938) en aan zijn belangrijke studie over het eierleggen van slangen in het „Bulletin of the Raffles Museum” (1938).

Een prachtige verzameling Ned.-Indische reptielen, die hij gedurende zijn verlof in het Rijksmuseum te Leiden van plan was nader te onderzoeken voor een uitvoerige verhandeling, had hij lang voor zijn dood reeds aan die instelling en aan het Museum te Buitenzorg ten geschenke gegeven; daarvoor mogen wij hem wel zeer dankbaar zijn.

Helaas is KOPSTEIN's verlangen naar een tijd, waarin hij zich hoofdzakelijk aan zijn uitverkoren studie kon wijden, niet verwezenlijkt. In wetenschappelijke kringen koesterde men nog groote verwachtingen van hem.

Een voortreffelijk natuuronderzoeker is heengegaan, en een uiterst bescheiden en vriendelijk mensch zal in onze herinnering blijven voortleven.

M. A. LIEFTINCK.

BOEKBESPREKING

H. J. T. Bijlmer, Naar de achterhoek der aarde.—De Mimika-expeditie naar Nederlandsch Nieuw Guinea. SCHELTENS en GILTAY, Amsterdam, 254 blz., rijk geïllustreerd met foto's. Gebonden f 4.70.

Een in vlotten stijl geschreven, belangwekkend boek over de anthropologische expeditie naar de Dwerg-Papoea's van de Boven Mimika, waarin het land en het leven van de interessante bevolking beschreven wordt, besloten door een populair opstel over raskenmerken in het algemeen en de plaats, die de Dwerg-Papoea's ten opzichte van de naburige volkeren innemen, alsmede eenige overdenkingen over de toekomst van deze menschen. Zooals men weet, zijn er plannen gaande di natuurvolk te vrijwaren tegen de nadeelige gevolgen, die een plotseling contact met de blanke beschaving met zich mee zou kunnen brengen, hetgeen in andere historische gevallen soms tot catastrophale gevolgen heeft geleid. Voor een volk als dit, dat nog met beide beenen in het Steenen Tijdperk staat is deze maatregel wel speciaal urgent.

VAN STEENIS.

AANGEBODEN

Handwörterbuch der Naturwissenschaften, 10 dln + index, alle in linnen banden. Uitg. GUSTAV FISCHER, Jena. Laatste druk. Tegen elk aannemelijk bod boven f 150.— Adres: J. J. KOOL, Bengawan-laan 65, Bandoeng.

De Trop. Natuur, losse nummers jg. 4 (1915) afl. 3, jg. 5 (1916) afl. 10 en 12, jg. 21 (1932) afl. 7, à f 0.30 p. st., excl. porto (of in ruil).—Adres: Ir F. W. RAPPARD, Sorogoweg, Tjepoe.

GEVRAAGD

De Trop. Natuur, jg. 11 (1922) en jg. 12 (1933), compl. met index. Voorts de indices van jg. 8 (1919) en jg. 9 (1920).—Adres: Mevr. MAASLAND, Taroetoeng, Sumatra.

De Trop. Natuur, jg. 2 (1913), afl. 8, en jg. 15 (1926), afl. 9, 12 benevens index.—Adres: Ir F. W. RAPPARD, Sorogoweg, Tjepoe.

RECTIFICATIE

In het artikel van Dr H. WITKAMP, „De omgeving van Watoe Oeloh” (D.T.N. 27, 1938, afl. 12 (December), moeten op blz. 220 regel 6 v.o. en op blz. 221 regel 2 v.b. de figuur-verwijzingen 9 en 10 omgewisseld worden.